

SNOVI NA ŠINAMA
DENIS DŽONSON

NASLOV ORIGINALA

TRAIN DREAMS

BY DENIS JOHNSON

COPYRIGHT © 2002 BY DENIS JOHNSON

PUBLISHED BY ARRANGEMENT WITH FARRAR, STRAUS AND GIROUX, NEW YORK.

© ZA SRPSKO IZDANJE IMPRIMATUR, 2026.

IZDAVAČ:

Imprimatur d. o. o.

Miše Stupara 4

Banja Luka

info@imprimatur.ba

ZA IZDAVAČA: Boris Maksimović

LEKTURA: Marija Pejić

KOREKTURA: Sonja Lero Maksimović

DIZAJN KORICA: Dragana Vasić

GRAFIČKA PRIPREMA: Sonja Lero Maksimović

ŠTAMPA: Skandi s. p.

ZA ŠTAMPARIJU: Mladen Spasojević

TIRAŽ: 1000

GODINA: 2026.

ISBN: 978-99976-53-75-8

Sva prava zadržana. Nijedan dio ove knjige ne može se reprodukovati niti koristiti u bilo kojem obliku bez prethodne saglasnosti izdavača.

Denis Džonson

SNOVI
NA ŠINAMA

Prevod s engleskog:
Igor Cvijanović

za Sindi Li zauvek

U leto 1917, Robert Grejnir učestvovao je u neuspehom pokušaju ubistva kineskog radnika uhvaćenog u krađi iz službenih prodavnica Internacionalne železnice Spoken u Severnom Ajdahu, ili bar optuženog za taj prekršaj. Trojica železničkih radnika savladala su lopova i odvukla ga uz dugu uzvisinu ka mostu u izgradnji, petnaest metara iznad reke Moji. Iz Kineza je u bezmernoj bujici kuljala jadikovka. Praćakao se i uvijao poput lasice u džaku, zamahujući unazad slobodnom pesnicom ka čoveku koji ga je vukao za šiju. Dok su u skupini promicali kraj njega, Grejnir im je, videvši da se pomalo muče, ponudio pomoć i zatekao sebe kako drži boso stopalo počinioca. Čovek okrenut njemu, gospodin Sirs, iz uprave Železnice Spoken, gotovo beskorisno je držao zarobljenika ispod miške i bio jedini među njima, izuzev nerazumljivog Kineza, koji je uopšte progovorio tokom najtežeg dela njihovog poduhvata: „Momci, đavo da me nosi ako se popnemo na vrh ove hrpe!” Hoćemo li ga onda tegliti do kraja, bilo je pitanje koje je Grejnir pozeleo da postavi, ali je shvatio da je bolje da štedi dah za posao. Sirs se nasmeja, lica bledog od umora i preneraženosti. Svi padoše u prašinu i ustadoše, pa opet padoše, dok je Kinez sve vreme nesuvislo govorio i time toliko plašio njih četvoricu da što god da su prvobitno i imali na umu, sad mu više nije bilo spasa. Nije bilo drugog izbora sem da ga bace s jarmova železničkog mosta.

Pridoše ostalima, grupi od desetak ljudi koji su napravili stanku na suncu i naslonili se na alat da obrišu znoj i pogledaju šta se zbiva. Grejnir je grčevito držao Kinezovo žuljevito stopalo, čudeći se samom sebi, a čovek koji je stiskao drugo stopalo najednom ga pusti, sede zadihano na tlo i dobi udarac nogom u oko pre nego što je Grejnir uopšte stigao da zgrabi trzavi ud. „Ovo je bila samo šala. Samo smo se šalili”, rekao je čovek koji je sedeo na zemlji, a zatim je svom saučesniku rekao: „Hajde, Džele Tumise, daj da se manemo.” „Ja ne mogu da ga pustim”, rekao je gospodin Tumis. „Ja ga držim za vrat!”, na šta se nasmejao uz tračak konfuzije koji mu je prominio preko lica. „E, ja sam ga uhvatio!”, rekao je Grejnir, stisnuvši jače oba stopala malog demona. „Držim bitangu i idem s vama!”

Dželatska družina je stigla do sredine poslednjeg izgrađenog luka, osamnaest metara iznad bukova i svojski se potrudila da odozgo baci Kineza. Ali on ih je nadmudrio tako što im se priljubio za ruke i noge, blebećući svoju tužaljku, sve dok ih najednom nije pustio i jednom rukom zgrabio gredu ispod sebe. Ritnuo se i lako otrgnuo tamničarima, koji su svakako pokušavali da ga se ratosiljaju, i prevalio se na drugu stranu, viseći iznad klanca i prebacujući se s jedne na drugu ruku iznad reke na skeletnoj konstrukciji sledećeg luka. Ortak gospodina Tumisa sad pojuri na drugu stranu i, održavajući ravnotežu na gredi, počeo da gazi begunca po prstima. Kinez je silazio s grede na gredu, spuštajući se naniže poput cirkusanta na rešetkastoj građevini. Dvojica radnika uskliknuše njegovom bekstvu, dok su ostali, iako nisu baš bili sigurni zašto ga uopšte jure, povikali da zlikovca treba zaustaviti. Gospodin Sirs iz futrole na opasaču potegnu veliki crnobarutni revolver sa četiri zrna i ispali sve metke, bez uspeha. Kinez je dotad već bio umakao.

•

Dok je pešačio kući nakon tog događaja, Grejnir je skrenuo tri kilometra s puta da svrati u prodavnicu u železničkom selu Medou Krik kako bi kupio flašu *Hudove* sarsaparile za svoju ženu Gledis i njihovu ćerkicu Kejt. Bilo mu je vruće dok se penjao uzbrdo kroz šumu prema brvnari, pa je, pre nego što je prešao poslednju deonicu, zastao i okupao se u reci, u Mojiju, na dubokom potezu uzvodno od sela.

Budući da je bila subota i suton, brojni radnici sa železnice iz Medou Krika sabrali su se na jazu da bi se pripremili za večer, pa su se kupali u odeći i sedeli na kamenju da se osuše pre nego što poslednja dnevna svetlost napusti kanjon. Muškarci su ostavljali cipele i čizme sa strane i polako gazili u vodu do ramena, pocikujući i prskajući se. Mnogi su već pijuckali viski iz ploski dok su sedeli i drhtali nakon pranja. Mestimično bi ruka koja je čvrsto stezala pohabani šešir provirila iznad površine dok je neko potapao kosu u vodu. Grejnir nije prepoznao nikoga, pa je ostao po strani i pomno motrio na svoje čizme i bocu sarsaparile.

Dok je hodao ka kući po sve gušćem mraku, Grejnir je sretao Kineza gotovo svugde. Kinez na putu. Kinez u šumi. Kinez tiho hoda, mlatarajući rukama kao da su konopci. Kinez pleše i izlazi iz potoka poput pauka.

•

Dao je sarsaparilu Gledis. Uspravila se na krevetu pored šporeta, dojeći bebu, izmučena napadom ekcema. Lako je mogla da ga pregrmi i da opere veš i iseče krompir i pastrmku za večeru, ali običaj im je bio da je puste da prilegne i popije flašu ili dve slatkastog *Hudovog* tonika kad bi je zbolela glava

ili joj se zapužio nos i tako odmori od tih dužnosti. Delovalo je i da je Grejnikova ćerka prehladena. Oči su joj bile pomalo krmeljive, a na nozdrvama su joj visili balončići sekreta dok je sisala i krkljala na majčinoj dojci. Kejt je imala četiri meseca i još je bila potpuno ćelava. Kao da ga nije prepoznala. Ta mala bolest joj neće nauditi ako ne preraste u kašalj.

Sad je Grejnik stajao pored stola u jednosobnoj brvnari i strepeo. Kinez ih je, bio je uveren, žestoko prokleo dok su ga vukli, pa se iz toga moglo izroditi svakakvo zlo. Iako je trenutno bio zapanjen ludilom tog popodneva, zbunjen njegovom nasilnošću i kako ga je ona ponela kao vetar semenku, mladi Grejnik je ipak pozeleo da su ubili Kineza pre nego što ih je prokleo.

Sedeo je na ivici kreveta.

„Hvala, Bobe”, rekla je žena.

„Valja li ti sarsaparila?”

„Da. Valja, Bobe.”

„Šta misliš, da li mala Kejt može da oseti taj ukus preko sise?”

„Dabome da može.”

U mnogim noćima čuli su međunarodni voz iz Spokena koji je na putu ka severu prolazio kroz Medou Krik, oko tri kilometra niže u dolini. Te noći, kad ga je daleki pisak probudio, obreo se sam na slamarici.

Gledis se već bila probudila, kao i Kejt, pa je sela na klupu pored šporeta, strugala hladne ostatke kuvanog ovasa sa zidova šerpe i puštala bebu da joj sisa kašu s vrha prsta.

„Šta misliš, koliko ona zna, Gledis? Koliko i kuće, šta misliš?”

„Kuča može da živi samo kad ga kuja odbije od sise”, rekla je Gledis.

Sačekao je da mu objasni šta to znači. Često je bila za misao-dve ispred njega.

„Dete ne bi moglo tako”, rekla je, „da tek tako nastavi da živi kad se zaluči. Pas zna više od bebe dok beba ne nauči reći. Ali ne samo nekoliko reči. I pas koji odraste oko kuće zna nekoliko reči – koliko i beba.”

„Koliko reči, Gledis?”

„Pa, znaš”, rekla je, „reči za trikove i kako da mu narediš šta da uradi.”

„Reci nekoliko tih reči, Gled.” Bio je mrak i želeo je da i dalje čuje njen glas.

„Recimo, donesi, i dođi, i sedi, i lezi, i prevrni se. Sve što zna da uradi, zna i reči za to.”

U mraku je osetio kako se ćerkine oči obrušavaju na njega kao pogled zveri saterane u ćošak. Sve je samo umišljao, ali osetio je kako mu se nekakva jeza spušta niz leđa. Stresao se i navukao jorgan do grla.

Celoga života Robert Grejnir mogao je da se seti upravo tog trenutka upravo te noći.

2

Četrdeset jedan dan kasnije, Grejnir je stajao među železničkim radnicima i posmatrao kako prva lokomotiva prelazi razdaljinu od trideset četiri metra u vazduhu iznad osamnaest metara duboke klisure preko mosta koji su napravili oni. Gospodin Sirs je stajao pored mašine, vučnog vozila bez kompozicije, i podigao svoj četvorometak da označi početak. Na pucanj pištolja, mašinovođa je otpustio kočnicu i iskočio iz stroja, koji su ljudi ispratili povcima dok je vrlo sporo klancao po šinama i preko reke Moji prešao na drugu stranu, gde je drugi mašinovođa čekao da uskoči u tu lokomotivu i zaustavi je pre nego što dospe do kraja pruge. Ljudi su klicali i podvikivali. Grejnir je bio tužan. Nije znao zašto. I on je klicao i vikao. Građevinu će nazvati Most prečac Jedanaest milja zato što se njime izbegavao dug obilazak oko klanca i preko susednog prevoja, a Internacionalna železnica Spoken bila pošteđena održavanja šina i pragova na tom potezu.

•

Iskustvo na mostu Jedanaest milja probudilo je glad u Grejniku da prisustvuje drugim ogromnim poduhvatima, gde je mnoštvo ljudi krčilo delove šume i podizalo neke od najvećih građevina svoje vrste, preplićući goleme drvene rešetke u vazduhu iznad neprelaznih ponora, sve većih,

dužih i dubljih. Otišao je u severozapadni Vašington 1920. da pomogne popravku mosta iznad Robinsonovog klanca, najveličanstvenijeg dotad. Tvorci tih planova uspjeli su da premoste jaz dubok šezdeset tri metra i širok dvesta četrdeset pet metara prugom sposobnom da preveze lokomotivu i dva plato-vagona puna trupaca. Most iznad Robinsonovog klanca bio je star nepunih trideset godina, klimav i zastrašujući – niko nikad nije prevezao vagone preko njega, čak ni mašinovođa. Kočničar ga je dočekivao na suprotnom kraju.

Kad je popravka završena, Grejnir je zašao dublje u šumu s kompanijom *Simpson* i radio na izvlačenju drvene građe. Sistem kratkih puteva od položenih debala koristio se u celoj oblasti. Pruga je bila namenjena samo za transport građe iz šume; taj posao obavljalo je četrdesetak ljudi kojima se Grejnir pridružio da izvlače trupce pomoću šestornih konjskih zaprega do mesta na stovarištu pored pruge do kojeg je sezala sajla.

Kraj stovarišta je džedžao džinovski motor koji je nadzornik zvao magare, stroj s dva ogromna gvozdena bubnja, od kojih se preko jednog sajla odmotavala, a preko drugog namotavala, povlačeći debla ka stovarištu i pružajući istovremeno kuku prema namicaču, koji je nabacivao omču oko sledećeg debla. Taj motor je bio stara, kolosalna parna mašina na drva koja je lupala, tutnjala i ječala dok su joj isparenja grmela poput vodopada, a konji se na vlaci orijaški kretali u svojevrsnoj tišini jer im je glasanje zatomljavao metež pare i mašinerija. Sa stovarišta su trupci išli na prazne plato-vagone, a zatim preko čudesnog pustog bezdana Robinsonovog klanca, pa niz planinu do poveznice sa svim prugama na američkom kontinentu.

U međuvremenu, Robert Grejnir je navršio trideset petu. Nedostajali su mu Gledis i Kejt, njegove Mala Devojka

i Mala Devojčica, ali pre nego što je našao ženu, živio je trideset dve godine kao neženja, pa je lako skliznuo u sve postojaniju samoću među bezbrojnim smrčama.

Grejnir je bio taj koji nabacuje omču – ne na stovarištu, već u šumi, gde su testeraši u parovima obarali smrče, a zatim ih drugi timovi bradvama tesali i sekli u trupce duge pet i po metara pre nego što ih namicači omotaju sajlom kako bi ih konji mogli izvući. Grejnir je obožavao svoj posao, taj napor, opojnu iscrpljenost, duboki spokoj na kraju dana. Voleo je što je u šumi sve ogromno, osećaj da je izgubljen u zabiti, kao i utisak da ga, s tolikim stablima kao čuvarima, nikakva opasnost ne može pronaći. Ali prema rečima jednog kolege, Arna Piplza, sad već starca, nekadašnjeg tračljivog testeraša, upravo su stabla bila ubice i premda je dobar testeraš umeo da proceni tačno devedeset devet puta kako će drvo pasti, pa čak i da izvanrednim rezovima i zabijanjem klinova usmeri stablo od pedeset tona da se zaokrene uzbrdo i da ga potom vešto obori iza svojih leđa kao da je igla, stoti put je ono moglo da ga raspali po licu i ostavi ga na mestu mrtvog, tek tako. Arn Piplz je rekao da je jednom video kako je trupac od pet tona iznenada poskočio i poleteo s kola, oborivši i ubivši svih šest konja. Samo kad ga ostaviš na miru, drvo će te možda posmatrati kao prijatelja. Čim oštrica zagriže, ušao si u rat.

Odsečena od svega što bi je moglo mučiti, družina se, ponekad s više od četrdeset, a nikad manje od trideset pet članova, borila sa šumom od svitanja do večere; obarali su i rezali divovske smrče na komade, tek tolike da budu pogodno veličine za manevrisanje, obavljali su posao, kako je Grejnir ponekad mislio, jednak izgradnji piramida, menjali su lice planinskih padina, malo govorili, opštili vikanjem, živeli s lepljivom smolom u bradama dok im je znoj spirao

prašinu s dugih gaća i potkošulja koje bi im se potom skori-
le u pregibima vrata i zglobova, uz toliko težak vonj smole
da ih je grlo grebalo i oči ih pekle, toliko jak da je nadila-
zio čak i smrad životinja i gnojiva. Na kraju dana, radnici su
spavali bezmalo tamo gde bi pali od umora. Nekoliko dode-
ljenih brvnara. Većina je boravila u šatorima, prastarim i
uglavnom zakrpljenim jutom na brojnim mestima; ali nji-
hovo platno je prvobitno poticalo od pešadijskih šatora iz
Građanskog rata, sa severnjačke strane, prema rečima Arna
Piplza. Pokazivao je krvave fleke na tkanini. U nekoliko tih
šatora boravila je američka konjica u pohodima protiv Indi-
janaca, pa je Arn Piplz smatrao da su služili duže, zasigurno,
od svih koji su spavali u njima.

„Samo mi dajte sekiru, momci”, voleo je da kaže. „Kad
krenem da udaram, ima da dodete na posao ujutro, a da se
jučerašnja piljevina još ne slegne...”

„Ja sam stvoren za ovu letnju seču”, rekao je Arn Piplz.
„Vi iz Minesote se možda žalite, ali moja mašina se ne
pali dok temperatura ne pređe trideset pet stepeni. Radio
sam na vrhu kod Bizbija u Arizoni, gde smo bili svega
petnaest-dvadeset kilometara od Sunca. Na termome-
tru je pisalo četrdeset šest stepeni, a svaki stepen je bio
dugačak celu stopu. I to u hladu. A hlada nije bilo.” Svim
svojim kolegama drvosečama obraćao se sa „vi iz Mine-
sote”. Svakom je bilo jasno da nijedan od njih nikad nije
ni video Minesotu.

Arn Piplz beše došao sa jugozapada i tvrdio je da se
upoznao i razgovarao s braćom Erp u Tumstonu; opisao je
slavne šerife kao „ludi ološ”. U mladosti je radio u rudnici-
ma Arizone, potom je decenijama testerisao po šumarskim
krajevima, a sad se slab i uveo smucao posvuda, većito čan-
grljajući i kloneći se teškog rada – najstariji čovek u šumi.